

Co sa il linguatg rumantsch sa renovar?

Surlonder ha Clau Solèr referì en l'exteriur

■ (anr/gc) **Dacurt ha gì lieu a Balsaun (Bozen, Tirol dal sid/Italia) in congress da l'Academia europea davart il tema: «Linguatgs pauc derasads e la linguistica da computer.»** En il rom da questa occurrenza ha *Clau Solèr*, Cuiral/Lumbrein, che docescha a l'università da Geneva, referì sur la renovaziun dal linguatg rumantsch. El ha mess en il connex cun la linguistica da computer tant in cunterpunct sco era intermedià in aspect specific ord vista da la pratica quotidiana.

Adattaziun linguistica e na simpla derasaziun

Clau Solèr è partì en ses discurs – sin fitg aut nivel – dal fatg che mintga linguatg servia en il mintgadi sco instrument e s'adateschia perquai era a la cuminanza linguistica. Qua sa tschientian diversas dumondas ch'il referent ha respundi per il rumantsch ord l'optica pratica e cun sa concentrar spezialmain sin l'adattaziun da la lingua. Mussà vegn quai cun ina retscha dad exempels e declaraziuns. Tals conferman che fitg auta encliegientscha stoppia vegnir acquistada tras la variabilitad.

En quest process dad adattaziun sa mussia i dentant che la derasaziun e consequentamein era l'applicaziun sistematica dal rumantsch sajan zunt difficilas, siond che l'applicaziun na cuntanschia betg ils consuments. Ina giada era la scola il meglier lieu per far quai. Per dentant pudair implementar la terminologia moderna zunt spezialisada, manca pil rumantsch tant l'ambient sco il dicurs surlonder. Il rumantsch n'è era betg protegì territorialmain e na po perquai betg vegnir realisà tras la lescha. Quel s'adatescha permanentamein a las pretensiuns dal temp – plitost spontanamein che ordinadamain – e quai sut l'egida da ses manaschis infrastrutturals (Lia rumantscha/LR, Radio e Televisiun Rumantscha e sin il stgalim inferiur da la scola).

Clau Solèr

LO

Tge è fatg e tge èsi dad interprender?

Partend da las cundiziuns generalas dadas per l'adattaziun dal rumantsch, na tegna Clau Solèr betg bler dad ina renovaziun be academica e sterila dal linguatg, mabain pledescha da proceder cun terms associativs e pratics. Cunquai che la derasaziun è il problem per propi, n'èn l'adattaziun, modernisaziun e standardisaziun na simplas. Il squitsch cun il declin dal linguatg possa bain avoir in effect e schizunt svegliar speranzas, ma be a curt termin.

Sco buna vegn dentant taxada la lavur terminologica che la LR ha fatg ils davos 15 onns cun il Pledari grond. Quai saja drizzà vers la pratica e servia era sco agid da punt per ils idioms e schizunt per sminuir tensiuns. Fitg impurtant saja dentant – gist per in linguatg pitschen – da sustegnair quels che dovrian quel. Era quai succedia tras la LR ed il chantun. Ma per ademplir quels pensums basegnia igl ina permanenta lavur terminologica. Ina entschatta saja fatga. Ils proxims pass necessariis stoppian primarmain quels interprender che fetschian adiever dal rumantsch.